

Een gedragswaarneming aan de IJsvogel

Ad Sprang

Bij het doorlezen van literatuur over de IJsvogel trof ik in het boek 'Broedende vogels' door Winwood Reade & Eric Hosking een passage over de balts van de IJsvogel. Een passage hieruit: *'Tot het baltsritueel behoort verder het (vliegend) achtervolgen van een wijfje; het (zittend) buigen en strekken van de nek, waarbij de snavel omhoog komt te wijzen'.*

Een soortgelijk onderdeel van dit gedrag, het omhoogrichten van de snavel deed mij denken aan eigen waarnemingen en foto's uit 1975.

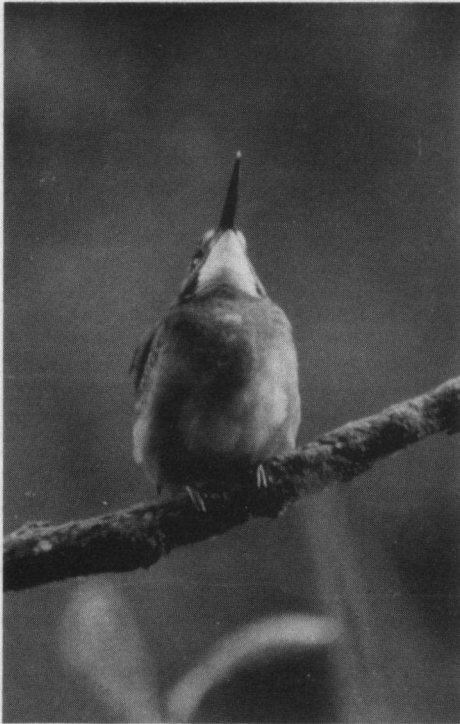
Uit destijds gemaakte aantekeningen nu het volgende:

Op het door de Kromme Rijn doorsneden landgoed Nieuw Amelisweerd te Utrecht werden in 1975 vanaf de eerste week van september, dus na de broedtijd, gedurende enkele weken regelmatig twee IJsvogels waargenomen.

Vanuit een geplaatste schuiltent konden de vogels van nabij worden geobserveerd en gefotografeerd. Tijdens deze waarnemingen bleek weldra dat het hier een mannelijk en een vrouwelijk exemplaar betrof. Het mannetje met een geheel donkere ondersnavel terwijl deze bij het vrouwtje vanaf de basis naar de punt toe voor een gedeelte oranjeachtig was. Mogelijk betrof het hier een broedpaartje dat na het broedseizoen aan het rondzwerven was gegaan. De vogels werden wel menigmaal samen, maar niet één keer in elkaars directe nabijheid waargenomen.

Nieuw Amelisweerd, 17 september 1975.

Foto: Ad Sprang.

Had het mannetje op een van de vaste takken voor de schuiltent plaatsgenomen en het vrouwtje kwam aangevlogen dan vloog het mannetje prompt weg en streek het vrouwtje voor de schuiltent neer, óf het mannetje bleef zitten en toonde de witte keelvlek waàrop dan het vrouwtje doorvloog. Dit tonen van de keelvlek, welk gedrag gedurende enkele seconden werd aangehouden, werd gedaan door de snavel bijna loodrecht omhoog te steken en werd minimaal drie maal waargenomen.

Omgekeerd, dus als het vrouwtje dit gedrag vertoont, werd dit gedrag niet waargenomen. Omdat dit gedrag zo kort na de broedtijd werd waargenomen en het hier een mannetje en een vrouwtje betrof zou dit gedrag mogelijk als een soort na-balts verklaard kunnen worden.

Een andere verklaring voor dit gedrag, waarvan in de geraadpleegde literatuur geen beschrijving werd gevonden, zou kunnen zijn dat hierdoor een verwijdering van de seksen buiten de broedtijd wordt ingeluid en het begin is van een territorium-afbakening.

Het merendeel der waarnemingen buiten de broedtijd betreft namelijk solitaire exemplaren (zie onder andere de rubriek 'Veldwaarnemingen' in diverse jaargangen van 'Het Vogeljaar'. Ook de manier waarop deze houding werd aangenomen verschilt van de beschrijving tijdens de balts; de vogel bracht de snavel vanaf de normaal-stand direct omhoog.

Bij solitaire exemplaren waaraan ik buiten de broedtijd tot op heden ruim zestig waarnemingen op diverse lokaties heb gedaan, heb ik dit gedrag nog nooit waargenomen. Hieruit zou je de conclusie kunnen trekken dat dit gedrag een duidelijk communicatieve functie heeft.

Zijn er lezers die soortgelijke waarnemingen deden of misschien literatuurverwijzingen kunnen geven?

■ Ad Sprang, Klaverkamp 75, 4133 TG Vianen (Z.-H.).